

روشهای ترجمه و توصیف زبان شناختی آنها

(مبتنی بر ترجمه قرآن کریم)

حیدر قلی زاده

از زمانی که موضوع ترجمه مطرح بوده، انواع یا روش های ترجمه نیز به نوعی مورد بحث و توجه مترجمان بوده است. توجه و اعتنای شگفت به روش های ترجمه حاکی از قصد و اهتمام زباندانان و ترجمه پردازان برای رسیدن به «ترجمه مطلوب، کامل و معادل» است. درباره روش های ترجمه تاکنون سلیقه ها و دیدگاه های گوناگون و البته گاه نزدیک به هم وجود داشته است. پیش از گسترش مباحث زبان شناختی و به ویژه زبان شناسی تطبیقی (Contrastive Linguistics) انواع روش های ترجمه را در دو دسته لغوی (لفظی) و معنایی (مفهومی) تقسیم می کردند؛ چنانکه حتی امروزه نیز عده ای از زبان شناسان و ترجمه پردازان بر این دو نوع یا روش تأکید می ورزند و این امر بر اهمیت محوری دو روش مذکور اشاره دارد. لارسون در یک تقسیم بندی عمده، دو نوع ترجمه را معرفی می کند:

۱. ترجمه براساس صورت یا قالب (Form_based)

۲. ترجمه براساس معنا یا مفهوم (Meaning_based).

وی می گوید:

ترجمه های مبتنی بر صورت یا قالب زبانی از شکل یا قالب زبان مبدأ پیروی می کند که به «ترجمه های تحت اللفظی» (Literal translations) معروف است و ترجمه های مبتنی بر معنا، ترجمه هایی است که معنای متن زبان مبدأ را در شکل

و قالب زبان مقصد متجلی می‌سازد که چنین ترجمه‌هایی «ترجمه‌های اصطلاحی» (Idiomatic translation) نامیده می‌شود.^۱

از تقسیمات دیگر برای انواع ترجمه، تقسیم آنها به سه نوع: لفظ به لفظ یا تحت اللفظی؛ محتوایی یا معنایی و آزاد است.^۲ این نوع تقسیم برای انواع ترجمه را نمی‌توان جامع و کامل دانست؛ زیرا با توسعه و غنای دانش و فنون ترجمه اکنون اثبات شده است که متون مختلف، نیازمند ترجمه جداگانه و خاص است و نمی‌توان با روش‌های محدود ترجمه به کمال مطلوب در ترجمه - بویژه ترجمه متون حساس از جمله متون آسمانی، بلاغی، ادبی، شعری و ... دست یافت.

پیتر نیومارک که در زمینه ترجمه تحقیقات فراوان کرده است و دیدگاه‌های قابل تأمل در این باره دارد ترجمه را با عنایت به حساسیت آن به انواع زیر دسته بندی کرده است:

۱. ترجمه لفظ به لفظ (Word_for_word translation)

۲. ترجمه تحت اللفظی (Literal translation)

۳. ترجمه وفادار یا امین (Faithful translation)

۴. ترجمه معنایی (Semantic translation)

۵. اقتباس (Adaptation)

۶. ترجمه آزاد (Free translation)

۷. ترجمه اصطلاحی (Idiomatic translation)

۸. ترجمه ارتباطی (Communicative translation).^۳

نیومارک با این بسط و تفریع در انواع ترجمه، اهمیت روش‌های گوناگون ترجمه و تأثیرگذاری فراوان آنها را گوشزد می‌کند. با این گونه تقسیم بندیها می‌توان ترجمه‌های مختلف را در نهایت دقت و تفصیل مورد تحلیل و توصیف قرار داد؛ اما باید تلاش کرد که حدود و محورهای این تقسیم بندیها مشخص و منفک باشد. انواع یا روش‌های ترجمه را در دو حوزه مختلف می‌توان بررسی کرد:

۱. ساختارهای زبانی (Linguistic Structures) ۲. انواع یا قالب‌های زبانی

(Linguistic forms or genres). در هر یک از این دو حوزه به انواع مختلف

ترجمه می‌توان دست یافت که در هم آمیختن آنها با یکدیگر چهره‌هایی نامناسب از یک تقسیم بندی ارائه می‌کند؛ چنانکه در تقسیمات عده‌ای از صاحب نظران کاملاً

مشهود است. با تفکیک این دو حوزه می توان محدوده تقسیم بندی را مشخص تر کرد. در حوزه انواع یا قالب های زبانی، اشکال و صورت های مختلفی را می توان دید؛ زیرا هر ترجمه ای که به یکی از اشکال یا قالب های زبانی ارائه گردد حایز نوعی خاص از انواع ترجمه خواهد شد. به ذکر چند نمونه از این نوع ترجمه ها بسنده می کنیم:

ترجمه منظوم، ترجمه شفاهی، ترجمه ماشینی، ترجمه فنی و ادبی، ترجمه نشانه ای یا قراردادی، ترجمه محلی یا محاوره ای، ترجمه براساس زبان کهن یا غیر معیار، ترجمه براساس زبان معیار، ترجمه معکوس،^۴ ترجمه یکدست^۵، ترجمه محدود یا منحصر^۶، ترجمه جامع یا فراگیر^۷، ترجمه مشروح یا آمیخته به تفسیر.

اما آنچه ما از آن به انواع یا روش های ترجمه نام می بریم مربوط است به حوزه ساختاری زبان و روابط زبانی (Linguistic relations) میان سطوح مختلف آن زبان در حوزه ساختاری. در این رابطه چهار ساختار عمده مورد بحث است: ساختار نحوی، ساختار صرفی، ساختار معنایی- لغوی، ساختار آوایی. روابط زبانی نیز دارای دو محور اساسی است: روابط متنی- بافتی (Textual- Conrextual relations) و روابط ساختاری یا دورن جمله ای (Structural relation) که مباحث انسجام^۸ (Cohesion) و همایش یا همنشینی (Collocation) مرتبط با این دو محور در زبانشناسی تطبیقی، مورد پژوهش و تحلیل قرار می گیرد. بنابراین آنچه اشاره شد، انواع یا روش های ترجمه را باید متناسب با این محورها یا حوزه های زبانی، تقسیم بندی و توصیف کنیم. از این رو، روش های ترجمه یا انواع آن را در شش دسته بررسی و توصیف می کنیم. دقت، بلاغت و نکات ظریف قرآن کریم ما را بر آن داشت که از ترجمه های این گنجنامه معشوق سرمدی استشهاد کنیم:

۱. ترجمه لفظ به لفظ: این نوع ترجمه را که بدان ترجمه لغوی نیز گفته اند باید نوعی معنی لغات دانست تا ترجمه؛ زیرا واژگان متن مبدأ در آن از نظر لغوی یک به یک به زبان مقصد معنی می شوند، بدون این که به جهات دیگر زبان توجهی شود. ویژگی های این نوع ترجمه را می توان چنین برشمرد:

- هدف اصلی در آن، انتقال معنی لغات به زبان مقصد است؛ البته در صورت و قالبی مشابه صورت و قالب زبان مبدأ، بنابراین، محتوا و پیام متن مبدأ فدای لغت می گردد.

- ساختارهای نحوی، صرفی و لغوی متن مبدأ عیناً وارد زبان مقصد می شود؛

بدین جهت عناصر و سازه‌های نحوی در زبان مقصد (متن ترجمه) فاقد نظم و ترتیب سازگار با ساختار نحوی آن زبان است.

- صورت و معنا مطابق با هنجارهای زبان مقصد نیست؛ بنابراین، با زبان معیار بشدت بیگانه است.

- تقید و وابستگی به متن مبدأ در بالاترین درجه است و لذا بحث تعادل ترجمه (Equivalence) در آن کاملاً بی مورد است.

- واحد ترجمه (Unit of translation) در این نوع ترجمه عموماً تکواژ (Morpheme) و بندرت واژه (Word) است.

- ناهم‌نشینی یا ناهم‌آیی دستوری و معنایی در زنجیره کلام به وفور دیده می‌شود و متن ترجمه از نظر انسجام و پیوستگی (Cohesion and coherence) کاملاً مخدوش است.

- حذف (Ellipsis) و اضافه (Addition) در این نوع روش بسیار نادر است.

- نهایت این که روشی است نادرست و نامعقول و تنها برای تجریم و تحلیل ساختار دستوری و لغوی متن مبدأ سودمند می‌باشد؛ بنابراین برای ترجمه هیچ نوع متنی قابل استفاده نیست.

- از نمونه‌های این نوع ترجمه می‌توان به ترجمه موسوم به «ترجمه تفسیر طبری» و ترجمه‌های آقایان معزّی، شعرانی، یاسری، اشرفی تبریزی و مصباح زاده اشاره کرد که در آنها بین هفتاد تا نود درصد از متن به روش لفظ به لفظ ترجمه شده است. مثال:

فما یکذبک بعد بالذین. (تین، ۷/۹۵)

- پس چه چیز تکذیب کند تو را از این پس به دین؟ (لغوی)

- پس چه چیز تکذیب می‌نماید تو را بعد از این در دین (یاسری، اشرفی، شعرانی

و مصباح‌زاده)

* ترجمه پیشنهادی: پس چه چیز تو را پس از (این) به تکذیب روز جزا و می‌دارد؟

وَوَهَبْنَا لَهُ اَهْلَهُ وَ مَثَلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِّنَّا وَ ذِكْرًا لِّاُولٰٓئِی الْاَلْبَابِ. (ص، ۴۳/۳۸)

- و ببخشیدیم او را گروه او و مانده ایشان با ایشان بخشایشی از ما و پندی خداوندان

خردها را. (ترجمه تفسیر طبری)

- و دادیمش خاندانش را و مانند آنان را با آنان رحمتی از ما و یادآوردنی برای

دارندگان خردها. (معزّی)

* ترجمه پیشنهادی: و [مجدداً] کسانش را و نظایر آنها را همراه آنها به او بخشیدیم، تا رحمتی از جانب ما و عبرتی برای خردمندان باشد. (فولادوند)
 ۲. ترجمه تحت اللفظی: ترجمه تحت اللفظی نیز همچون ترجمه لفظ به لفظ جزو ترجمه های مقید و وابسته به متن مبدأ است؛ اما میزان وابستگی آن نسبت به ترجمه لفظ به لفظ کم تر می باشد.

نیومارک در بیان ترجمه تحت اللفظی اظهار می دارد که:
 در آن ساختمان دستوری زبان مبدأ به نزدیک ترین معادلش در زبان مقصد برگردانده می شود، اما کلمات قاموسی (Lexical word) باز به صورت تک به تک و خارج از بافت متن (Context) ترجمه می گردد.^۹
 با این که در ترجمه تحت اللفظی نیز «لفظ» اساس و محور فرایند ترجمه است، ولی به عکس ترجمه لفظ به لفظ، الفاظ در آن یک به یک ترجمه نمی شود بلکه هنگام ترجمه، در ساختار نحوی، صرفی و معنایی زبان مبدأ تغییراتی ایجاد می شود تا متن ترجمه از نظر ساختاری بویژه ترتیب و زنجیره نحوی با ساختارهای زبانی زبان مقصد - تا حدودی - سازگاری یابد. با بیان ویژگی های این روش ترجمه می توان به تفاوت های آن با ترجمه لفظ به لفظ بیشتر پی برد:
 - هدف این روش ترجمه، بیشتر انتقال معنای الفاظ و دقایق دستوری و لغوی است تا انتقال پیام یا محتوای بافتی متن مبدأ.
 - ساختارهای زبانی زبان مقصد به حد کافی و متعارف مورد عنایت نیست و به همین علت، پاره ای از ساختارهای زبانی زبان مبدأ از طریق این نوع ترجمه ها به زبان مقصد نفوذ می کند.
 - تقید و وابستگی این گونه ترجمه ها به متن مبدأ بیش از گرایش آن به زبان مقصد است.

- زبان معیار در آن به اندازه مطلوب و مقبول، مورد توجه و اعتنا نیست.
 - واحد ترجمه در آن اغلب واژه و گاه تکواژ است.
 - همایش یا همنشینی کلمات و نیز انسجام متنی به دلیل وابستگی این نوع ترجمه به ساختارهای زبانی زبان مبدأ به طور کامل مراعات نمی گردد.
 - توانایی این روش ترجمه برای برگرداندن اصطلاحات، تعبیرات و کنایات متن

مبدأ به متن مقصد به حد کافی نیست .

- اصل تعادل و تأثیر برابر (Equivalent effect) در این نوع ترجمه ها به طور کامل و لازم حاکمیت ندارد .

- این روش به دلیل وجود پاره ای کاستیها در انتقال پیام متن مبدأ و نیز به سبب وجود ضعف هایی در مراعات ساختار نحوی زبان مقصد ، برای ترجمه متون مختلف ، چندان مناسب نیست .

از نمونه های این نوع ترجمه می توان به ترجمه آقای ابوالقاسم امامی ، ترجمه تفسیر کشف الاسرار (التوبة الاولى) و ترجمه مرحوم محدث دهلوی اشاره کرد ، . دو شاهد مثال از قرآن کریم :

... و جاءتهم رسلهم بالبينات و ما كانوا ليؤمنوا كذلك نجزي القوم المجرمين .

(یونس ، ۱۰/۱۳)

... پیامبران شان با نشانه های آشکار آمدند شان و ایشان آن نبوده اند که بگردند ما مردم بزه کار را کیفر چنین دهیم . (امامی)

* ترجمه پیشنهادی : ... و پیامبرانشان برای آنان دلایل [حجت های] روشنگر [با خود] آوردند ولی [آنان] بر آن نبودند که ایمان بیاورند [و ما] بدان سان مردمان بزه کار را جزای دهیم .

يخافون ربهم من فوقهم و يفعلون ما يؤمرون . (نحل ، ۱۶/۵۰)

- از پروردگارشان از بالاتر خویش می ترسند... (پاینده)

- پروردگارشان را از فرازشان می ترسند... (فارسی)

* ترجمه پیشنهادی : از پروردگارشان که [شأن و مهابت او] بر آنان سیطره دارد

می ترسند...

۳ . ترجمه وفادار یا معادل : ترجمه وفادار نیز ترجمه ای است مقید اما نه فقط مقید به متن مبدأ بلکه به ساختارهای زبانی مقصد نیز کاملاً مقید و متعهد است . این نوع ترجمه حد فاصل میان ترجمه تحت اللفظی و ترجمه معنایی یا محتوایی است . باید گفت که مطلوب ترین و دقیق ترین روش برای ترجمه همین روش است و اگر این روش ترجمه در نهایت دقت و شیوایی صورت گیرد ، آرمانی ترین روش ترجمه خواهد بود .

پیتر نیو مارک در توضیح ترجمه وفادار می نویسد :

یک ترجمه وفادار می کوشد تا معنای دقیق متنی اصلی را در محدوده

ساختار دستوری زبان مقصد ایجاد نماید... و تلاش می نماید به طور کامل به

مقصود نویسنده متن زبان مبدأ و تحقق متنی او وفادار باشد. ۱۰

ترجمه معادل یا وفادار این ویژگیها را داراست:

- هدف اصلی از این روش ترجمه، رساندن کامل محتوا، پیام و نکات ظریف و بلاغی ساختاری متن مبدأ به ساختارهای طبیعی و معیار زبان و متن مقصد است.
- در این روش هیچ نکته نحوی، صرفی، معنایی- لغوی و فرامتنی (= فرامعنایی = منظور شناختی = Pragmatic) مورد غفلت قرار نمی گیرد.

- واحد ترجمه در این نوع ترجمه، کاملاً متغیر است و مترجم وفادار، در نخستین گام، واحد ترجمه را تکواژ فرض می کند و اگر با این واحد ترجمه ترجمه ای معادل حاصل نشد، واحد ترجمه بالاتر (واژه) را انتخاب می کند و به همین ترتیب تا واحد ترجمه «جمله» می تواند این روند را ادامه دهد.

- مترجم، هم به متن اصلی (پیام، ساختار، بافت و...) وفادار است و هم به زبان مقصد و ساختارهای آن؛ از این رو، متن ترجمه به دلیل رعایت ساختارهای زبانی زبان مقصد بسیار روان و بلیغ است و از سوی دیگر، هیچ نوع ساختار متن مبدأ (بجز ساختارهای مشابه) به متن ترجمه وارد نمی شود.

- زبان این نوع ترجمه هم چون ترجمه های معنایی و آزاد، زبان معیار است.
- همایش و همنشینی کلمات و نیز انسجام متنی در آن به طور مطلوب ظهور دارد.
- در این روش چنانچه ساختارهای زبان مقصد ایجاب کند عنصر یا عناصری از متن مبدأ در ترجمه حذف می گردد و به اقتضای زبان مقصد و نیز برای تفهیم آسان پیام متن مبدأ و شیوا و روان بودن متن ترجمه عنصر یا عناصری به عنوان تصریح (explicitation) یا تشریح بر متن ترجمه افزوده می شود. این حذف و اضافه به طور معقول و بجا صورت می گیرد.

- این روش ترجمه با توانایی بر منتقل ساختن اصطلاحات، تعبیرات و کنایات متن مبدأ به متن مقصد برای هر نوع متن مناسب است.

تاکنون در زبان فارسی - و شاید در تمام زبان های دیگر - ترجمه های قرآن کریم بر این روش و ویژگی ها مبتنی نبوده است؛ اما می توان نزدیک ترین ترجمه فارسی به این نوع ترجمه را ترجمه استاد محمد مهدی فولادوند دانست. ۱۱ شواهد قرآنی:

...ان هدى الله هو الهدى.... (بقره، ۲/۱۲۰)

- ترجمه معنایی: ... هدایت تنها هدایت الهی است... (مکارم شیرازی)
- ترجمه وفادار (به ساختار نحوی و بلاغی متن مبدأ): تنها هدایت خداوند هدایت است. (ترجمه پیشنهادی)

و يقول الانسان إذا ما مات لسوف اخرج حياً. (مریم، ۱۹/۶۶)

- ترجمه تحت اللفظی: و انسان می گوید: «آیا وقتی بمیرم، راستی زنده [از قبر] بیرون آورده می شوم؟ (فولادوند)

- ترجمه وفادار (به ساختار صرفی زبان مقصد): و آدمی می گوید: آیا هنگامی که مردم مرا زنده [از قبر] بیرون خواهند آورد؟ (ترجمه پیشنهادی)
...انما نملی لهم ليزدادوا إثمًا... (آل عمران، ۳/۱۷۸)

- ترجمه تحت اللفظی: ... درنگ شان بدان دهیم تا در گناه افزون شوند... (امامی)
- ترجمه وفادار به (ساختارهای نحوی، معنایی و بلاغی): ... بلکه به آنان مهلت دهیم تا بر گناه [خویشتن] بیفزایند...

یا: ... بلکه به آنان مهلت دهیم تا بر گناه [آنان] افزوده شود....

۴. ترجمه معنایی یا محتوایی: ترجمه معنایی از رایج ترین و مشهورترین انواع و روش های ترجمه است. این ترجمه نقطه مقابل ترجمه تحت اللفظی است و عموم مترجمان و پیترو، طرفدار این شیوه ترجمه اند؛ از آن جهت که هدف اساسی در این شیوه ترجمه، تنها انتقال دادن معنا، محتوا و پیام متن مبدأ و نیز روان بودن و عامه فهم بودن متن ترجمه می باشد. ضمن اینکه این روش برای مترجمان آسان تر از روش پیشین (وفادار یا معادل) است. بدین ترتیب آنچه در ترجمه معنایی اهمیت نخست دارد پیام و محتوای متن مبدأ و پایبندی به ساختارهای زبانی زبان مقصد است. ویژگی های دیگر این نوع ترجمه عبارت است از:

- ترجمه معنایی را می توان حد فاصل میان ترجمه وفادار و آزاد دانست.

- واحد ترجمه در آن غالباً عبارت (Phrase)، جمله واره (Clause)، جمله (Sentence) و سپس واژه (Word) است. عده ای بر این باورند که «جمله» واحد ترجمه این روش ترجمه است؛ اما باید گفت که هیچ نوع ترجمه ای دارای واحد ثابت نیست، بلکه واحد ترجمه همیشه متغیر و ناپایدار است. بنابراین نمی توان چنین

دیدگاه‌هایی را علمی و تحقیقی دانست .

- ساختارهای خاص زبان مبدأ در این روش بندرت می‌تواند در زبان مقصد نفوذ یابد .

- زبان این نوع ترجمه زبان معیار است .

- کلمات در زنجیره معنایی و دستوری همنشینی دارند و انسجام متنی و ترتیب

عناصر نحوی به دلیل تعهد این روش ترجمه به زبان مقصد و ساختارهای آن ، در متن

ترجمه مشهود است .

- حذف و اضافه در آن معمولاً بیش از حذف و اضافه در ترجمه‌های مقید و وفادار است .

- توانایی ترجمه انواع اصطلاحات ، لغات و تعبیرات و کنایات در این روش وجود

دارد .

- تعادل معنایی میان متن مقصد و متن مبدأ بیش از تعادل دستوری و بلاغی است .

- این شیوه ترجمه برای هر نوع متنی بجز متون حساس (Sensitive texts) ،

دقیق یا ادبی می‌تواند مفید باشد .

ترجمه‌های آقایان خرمدل ، خرّمشاهی ، مکارم شیرازی ، انصاری و پاینده را از

زمره این نوع ترجمه می‌توان برشمرد ، شواهد قرآنی :

... و لا تکن للځائنین خصیماً . (نساء، ۴/۱۰۵)

... و از کسانی مباش که از ځائنان حمایت نمایی . (مکارم شیرازی)

* ترجمه پیشنهادی : ... و برای خیانتکاران ، مدافع [و پشتیبان] مباش .

و ما أدراک ما سجّین . (مطففین، ۸/۸۳)

- و تو نمی‌دانی سجّین چیست . (پورجوادی)

* ترجمه پیشنهادی : و تو چه می‌دانی «سجّین» چیست؟! (مکارم شیرازی)

... و ما اللّٰه بغافل عما تعملون . (بقره، ۲/۸۵)

... و خدا از آنچه می‌کنید غافل نیست . (خرمشاهی)

* ترجمه وفادار پیشنهادی : ... و خداوند «هرگز» از آنچه می‌کنید غافل نیست .

... و الیه ترجعون . (بقره/۲۴۵)

... و به سوی او باز می‌گردیم... (مکارم شیرازی)

* ترجمه پیشنهادی : ... و به سوی او بازگردانده می‌شوید . (فولادوند)

۵ . ترجمه آزاد : این نوع ترجمه ، نقطه مقابل ترجمه لفظ به لفظ است . در این

شیوه ترجمه که اغلب مترجمان و اهل نظر آن را بدترین روش ترجمه می‌دانند، انتقال «پیام» نویسنده و نه معانی عبارات و جملات متن، در قالب و ساختارهای زبان مقصد تنها هدف مترجم است. به عکس آنچه تصوّر می‌کنند حجم متن ترجمه در ترجمه‌های آزاد لزوماً بیش از حجم متن مبدأ نیست بلکه بسا کم‌تر از آن نیز باشد. ویژگی‌های دیگر این نوع ترجمه را چنین می‌توان توصیف کرد:

- واحد ترجمه در این شیوه معمولاً جمله و پاراگراف است.
- از متن مبدأ جز پیام نویسنده - و البته گاه بخشی از پیام - و از متن مقصد جز ساختارهای زبان و روان بودن آن، مورد اعتنا و دقت مترجم نیست.
- زبان این نوع ترجمه‌ها به زبان معیار نزدیک‌تر است.
- حذف و اضافه در آن به وفور مشاهده می‌شود.
- همنشینی کلمات، انسجام متنی، ترتیب عناصر نحوی و روان بودن و سلامت متن ترجمه در پاره‌ای از موارد حتی بیش از ترجمه‌های دیگر است و این به دلیل پایبند نبودن مترجم به متن مبدأ است.

- ترجمه آزاد نیز هم چون ترجمه لفظ به لفظ فاقد تعادل ترجمه‌ای است. - این روش ترجمه، بیشتر درنقل مفهومی یا مختصر و ترجمه اموال و دیدگاه‌های اشخاص از یک زبان به زبان دیگر مفید است و جز آن برای ترجمه هیچ نوع متنی مناسب نیست و در مورد قرآن کریم روشی نابجا و غلط است.

از میان ترجمه‌های فارسی قرآن کریم، ترجمه‌های آقایان آبتی، بهبودی، پور جوادی و الهی قمشه‌ای بیش از دیگر ترجمه‌ها به ترجمه آزاد نزدیک‌تر است. شواهد قرآنی:

...فسوّهین سبع سماوات... (بقره/۲۹)

... و هفت آسمان را استوار کرد... (فولادوند)

* ترجمه پیشنهادی: ... و آنها را به [صورت] هفت آسمان مرتّب ساخت...

الحق من ربك فلا تكونن من الممترین (بقره/۱۴۷)

- این (فرمان تغییر قبله) حکم حقی از طرف پروردگار توست... (مکارم شیرازی)

* ترجمه پیشنهادی: حق از جانب پروردگار توست... (فولادوند و فارسی)

زین للذین كفروا الحیوة الدنيا و یسخرون من الذین آمنوا... (بقره/۲۱۲)

- کافرانی که زندگانی دنیایی در نظرشان آراسته شده است، مؤمنان را مسخره

می‌کنند... (پورجوادی)

* ترجمه پیشنهادی: برای آنان که کافر شده‌اند زندگانی دنیایی آراسته شده است و [آنان] کسانی را که ایمان آورده‌اند مورد تمسخر قرار می‌دهند....

۶. ترجمه انشایی یا اقتباس: با این که این روش را نیز جزو روش‌های ترجمه آورده‌اند ولی اطلاق لفظ «ترجمه» به این نوع برگردان و ترجمه، خالی از اشکال نیست؛ بنابراین «اقتباس» عنوانی مناسب‌تر برای این روش است؛ زیرا در این شیوه تنها اقتباسی از مفاهیم و پیام‌های متن مبدأ صورت می‌گیرد. با این حال برگرداندن بخش‌هایی از پیام مبدأ به زبان مقصد، خود نوعی ترجمه است.

از این روش در انشا یا تألیف نمایشنامه‌ها، فیلمنامه‌ها و نوشتن برخی داستان‌ها و قصه‌ها بهره می‌گیرند و اصطلاحاً می‌گویند: فلان داستان یا نمایشنامه یا فیلمنامه برگرفته یا اقتباسی است از فلان کتاب، داستان، اثر و... در واقع، این شیوه را می‌توان حد وسط ترجمه آزاد و خلق یک اثر دانست. پاره‌ای از کتاب‌های داستان پیامبران و نیز برخی اشعار از جمله بخش‌هایی از مثنوی مولانا و... که برگرفته از قرآن کریم و داستان‌های آن است از زمره این نوع ترجمه یا اقتباس می‌باشد.

1. Larson, M.L.: Meaning Based Translation...p. 15

۲. ر. ک: محمد رضا باطنی، پیرامون زبان و روانشناسی / ۶۳-۷۷. نیز قرآن مجید: ترجمه آیه الله مکارم شیرازی؛ یادداشت‌های مترجم بر ترجمه قرآن. و هم چنین درآیدن، جان: «سه گونه ترجمه»؛ ترجمه سارا خزاعی؛ ش ۸، سال ۱۷/۲-۲۰.

3. Newmark, p: A Textbook of Translation, pp.45_46.

۴. ترجمه ترجمه را به زبان اصلی (مبدأ) ترجمه معکوس می‌گویند.

۵. ترجمه‌ای یکدست ترجمه‌ای است که تنها براساس یک نوع یا روش ترجمه انجام گیرد.

۶. ترجمه محدود یا منحصر ترجمه‌ای است که تنها یک یا چند محور از محورهای زبانی زبان مبدأ به زبان مقصد منتقل گردد؛ مانند ترجمه نحوی، ترجمه آوایی، ترجمه لغوی، ترجمه ادبی- فنی و...

۷. ترجمه جامع یا فراگیر؛ ترجمه‌ای است که در آن تمامی محورهای زبانی زبان مبدأ مورد توجه و اعتنا واقع شده، به زبان مقصد منتقل گردد. این نوع ترجمه، نقطه مقابل ترجمه محدود یا منحصر است.

8. see. Halliday, M.A.K. and Hassan, R.: Cohesion in English (1976),

Longman, London, 1994.

9. Newmark, p.: opcit., p.46.

10. Ibid. p.46.

۱۱. این ترجمه نخستین بار در سال ۱۳۷۳ ش. توسط انتشارات دارالقرآن الکریم، چاپ و منتشر گردید و سپس در سال ۱۳۷۶ ش. با تجدید نظر و ویرایشی دوباره، تجدید چاپ شد.

